

HÅRETS SKÖTSEL

1873

Hårets skötsel
– Återutgivning
av text från 1873

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-045-5

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I dag blir vi bombarderade med nya typer av schampoo som ska göra håret vackrare.

Men det här är inget nytt. Redan på 1800-talet var hårets skötsel något som alla ville läsa om.

Här är råd och tips om hårdvård – från 1873.

Den här e-boken innehåller dels en spännande artikel från 1873 om de allra senaste rönen om hur man håller håret vackert, men också en dikt och ett antal teckningar som visar hårmodets historia.

Det är i dag svårt att tänka sig hur det var att leva utan möjligheten till en varm dusch varje dag, och utan valfriheten att kunna välja mellan 100-tals olika typer av schampo och balsam.

Det är spännande att läsa den här e-boken från 1873 eftersom vi får en unik inblick i synen på hårdvård.

Man får bland annat rådet att smörja in håret i fett och att det värsta man kan göra är att duscha varje dag.

Artikeln om hårvård skrevs av signaturen "R". Dikten är skapad av signaturen "Zéro" som användes av författaren Fredrik August Barthelson (1836–1916).

Hårets skötsel år 1873

Den här texten publicerades ursprungligen år 1873 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Om håret". Texten publicerades anonymt under signaturen "R".

En framstående vetenskapsman i Berlin, doktor Pincus, har företagit sig en undersökning af hårets beskaffenhet, dess sjukdomar, skötsel o. s. v. Vi tro oss göra våra läsare, och främst våra läsarinnor, en tjänst genom att meddela resultaten af hans mödosamma forskningar.

Så länge en människa äger ett rikt hår, tänker hon vanligen aldrig på möjligheten att blifva skallig och vårdar sig derföre på intet sätt om sitt hår. Denna efterlåtenhet hämnar sig emellertid: håren gråna och falla af tidigt, och det kala hufvudet blir nu ett experimentalfält för perukmakare och undergörare med hårväxtpomador. För att undgå dylika olägenheter är det nödvändigt att man känner något om hårets byggnad, och härom vilja vi nu till en början tala.

De särskilta håren stå ej på lika afstånd från hvarandra uti huden, utan tvenne eller trenne stå hvarandra nära och bilda hvad man kallar en hårgrupp, hvilken genom ett ganska vidt rum är skild från

sina grannar. De enskilda håren i en hårgrupp stå i anseende till deras näring i ett visst beroende af hvarandra; i andra hänseenden åter är hvart och ett af dem fullkomligt sjelfständigt.

Hvarje hår äger en särdeles vackert bildad utgångs- och fästplats, hvilken genomgår hela huden ända ned till det underst liggande fettlagret, från hvilket håret upptager en del af sina blodkärl och nerver. Denna plats,

kallad hårsäcken, är den finaste repslagareverkstad man kan tänka sig: uti dess botten sitter en upphöjning, hudpupillen, hvilken oupphörligt drager till sig de för cellbildningen nödvändiga safterna och sedermera aflagrar cellerna, hvilka bilda håret; öfverdraget på det samma bildas af ett tjockt lager taktegelformigt öfver hvarandra ordnade celler, hvilka med sin fria ända äro riktade mot hårspetsen. Då det färdigbildade hårstrået tillryggalagt en del af vägen ur hårsäcken, beredes det ännu ytterligare att motstå de vedervärdigheter, hvilka det yttre lifvet kan medföra: särskilta talgkörtlar bereda håret en konserverande olja. På det att håret skall hafva tid att upptaga en tillräcklig mängd af denna, är hårsäckens utförsgång nära slutet tillsnörd, hvarigenom håret erfar mera motstånd vid framträngandet och måste borra sig fram.

Under denna rörelse pressas oljan djupt in i håret. Nu är det smidigt och kan motstå så väl ryckandet vid kamningen som väderleksskiftena. Det uppnår nu dagsljuset och växer.

Till en början går växandet ganska fort (1–2 linier på 10 dagar); då håret uppnått sin medelålder (efter omkring 2 år) växer det endast hälften så mycket, och mot slutet af dess tillvaro kan man icke varseblifva någon dess förlängning.

Föreställningen om hvilken längd kvinnans hår kan uppnå är i

allmänhet oriktig. Hårets längd är i medeltal endast 22 tum; en längd af 28 tum är redan mycket sällsynt.

Så snart ett hår stått en viss tid affaller det samma för att ersättas af ett nytt. Hvilken längd håret dessförinnan uppnått beror egentligen af hudens beskaffenhet; andra förhållanden inverka nästan alldeles intet derpå. Jag anmärker uttryckligen detta, emedan den meningen är allmän, att man genom klippning kan öka hårväxten. Förhållandet är alldeles motsatt. Om man klipper endast en del af håret, visar det sig, att i ytterst få fall växer det klippta håret lika fort som det oklippta, vanligen deremot mycket långsammare; aldrig har jag kunnat iakttaga en ökad hastighet i tillväxandet. Såsom en regel kan man antaga, att hos en qvinna, hvars hår ej är kort klippt och hvilken icke lider af någon hårsjukdom, får icke mer än en fjerdedel af det dagligen affallande håret vara kortare än 6 tum.

De hår, hvilka befinna sig i en och samma grupp, ända icke samtidigt sitt lefnadslopp; de hafva icke samma tjocklek, växa icke lika hastigt och uppnå icke samma längd. Denna olikhet i affallandet är det vi hafva att tacka, det icke oupphörligt små kala fläckar uppstå på hufvudet.

De flesta akuta hårsjukdomar begynna med att håraffallet på ett förvånande sätt dagligen ökar sig. Detta är nu något så i ögonen fallande, att de flesta personer känna sig behöfva för denna åkomma anlita läkare.

Annorlunda förhåller det sig med de kroniska hårsjukdomarne. De begynna icke med ökadt håraffall, utan dermed, att de nya håren blifva allt kortare, slutligen äfven tunnare. På detta sätt förstöres håret så småningom, men skadan märkes först efter lång tid – kanhända fyra eller fem år. Den då sökta hjälpen kommer i de flesta fall för

sent.

Hos unga personer bortfalla vanligen enskilda, temmeligen långt från hvarandra stående hår, hvarigenom en allmän hårets gleshet uppkommer. Hos äldre bortgå i allmänhet de på hjessans höjd och bredvid hvarandra sittande håren, så att »månsken» uppstår.

Är man rädd om sitt hår och dessutom besitter ett godt tålamod, kan man öfvertyga sig, huruvida man lider af någon sjukdom i håret eller ej: man samlar under trenne dagar allt det hår, man kammar af sig, och – om man har långt hår – de, hvilka äro öfver sex tum. Utgöra då de kortare håren en tredjedel eller mera af allt det affallna, är håret sjukt. Personer med kort hår skola skilja från hvarandra de, hvilka äro klufna i spetsen, och de, hvilka äro hela. På ett friskt hufvud få de sistnämnda endast utgöra en fjerdedel.

De verkliga orsakerna till hårets affall och grånande kunna vara mångfaldiga, såsom sjukdom i hufvudhuden, bleksot, långvariga tarmlidanden, stark själsansträngning, sorg, m. m. Emedan efter svårare sjukdomar håraffall, d. v. s. en sjukdom i håret ofta inställer sig, tog man fordom för afgjort att hårbrist tydde på svaghet och tvärtom. Härvid glömde man dock, att ett stort antal starka, friska människor, hvilka lefde ett fullkomligt sundt lif, tidigt förlorade sitt hår.

Utgående från denna sistnämnda åsigt, använder mången ännu i dag »stärkande medel», såsom sprit, eau de cologne, ricinolja, m. m. Alla dessa saker äro dock skadliga. Den sjuka huden kan ej botas af eller fördraga s. k. »hårmedel».

Se här några råd, huru man på ett klokt sätt kan vårda sitt och andras hår! Man måste börja dermed redan hos barnet. Uppstå hos späda barn utslag i hufvudet, så måste detta ju förr dess hellre af läkare botas, emedan i annat fall hårväxten kan helt och hållet förstö-

ras. Äfven bör stor varsamhet iakttagas vid kamning. Går man dervid brådskande och häftigt till väga, så afslites en massa hår. Att qvinnor fläta sitt långa hår är onekligen det lämpligaste. Allt starkt borstande af håret måste undvikas, på sin höjd kan man ett par gånger helt lätt öfverfara det med hårborste.

Nu varande moder bannlysa bruket af hårolja, emedan håret hos såväl herrar som damer skall, så mycket som möjligt är, uppburras. Detta behandlingssätt fördrages endast af ett särdeles starkt hår; det svagare behöfver väl att smörjas med något fett, vare sig i form af olja eller pomada. Båda måste dock vara fullkomligt rena, d. v. s. utan inblandning af skadliga färgämnen, välluktande oljor eller andra retande beståndsdelar. Af båda dessa medel bör man för hvarje gång köpa endast en ringa mängd, emedan de lätt härskna och i detta tillstånd äro skadliga för håret.

Många menniskor hafva så ringa svettafsöndring från hufvudet och så obetydlig mjellbildning på det samma, att de kunna hålla håret rent endast genom daglig kamning. Hjelper deremot ej denna, måste man en gång i månaden – ej mera – tvätta sig med ljumt tvålatten. Strax efter hvarje tvättning måste man taga sig till vara att utsätta hufvudet för kyla, samt så snart det torkat – fruntimmer böra för att påskynda torkningen gå med det samma utslaget – väl olja det.

Såsom skadligt för håret må här till sist anmärkas: för tung hufvudbetäckning, trångt sittande hattar och mössor samt dusch på hufvudet.

Detta är, efter den tyske läkarens åsigter, hvad man har att iakttaga för att om möjligt bevara ett rikt och vackert hår.

R.

I många former trif's de sköna

Den här texten publicerades ursprungligen år 1873 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "I många former trif's de sköna". Texten publicerades under signaturen "Zéro" (1836–1916).

Personer finnas, som ha lett
Åt nutidsbarnet med chinjongen,
Men de visst ej den lull-lull sett,
Som bars uti en tid förgången.

Mot qvinnan i en chevelyr
Af den pompösa forntidssorten
Förblekna skall dock som martyr
Hvar nutidsriddare af sporten.

Den sköna kunde bitit sten,
Der hon vid spegeln hördes brusa;
Men när hon sågs på assemblén,
Var hon blott sol och visste tjusa.

»Gör porten hög, gör dörren bred!»
Med skäl de skalkar kunnat hviska,
Då stolt hon kom, som det var sed,
Med håret likt en jätteviska.

En tid man ville, hvad vet jag,
Sin chevelyr symboliskt bruka,
Då frun, som fann sin man för svag,
På håret bar en väldig kruka.

Det också hört till qvinlig ståt
Sitt lilla hufvud att förlora,
Än uti formen af en båt
Och än i blomsterkorgar stora.

Och har ni sett mors mormors hatt,
Som sticker af ibland relikér
Och lockar stora barn till skratt,
Fast lillan för den besten skriker.

Och dock, när mormors mor den slöt
Omkring sin hjessas lockar lena,
Hvad hon, förstås, sig tyckte söt,
Fast hon kom hästarne att skena.

Men lemnom nu de flydda da'r
Och åt mors mormors hatt all heder.

Vår tid mer renad smak ju har;
Det märks på våra skönas leder.

Fast tadlet sticker upp sin brodd
Och höras dessa hessa stämmor,
Som er, j damer à la mode,
Djerfts likna, hu! vid fågelskrämmor.

Men skullen j som spöken stå
För fågeln, som vill körsbär plocka,
Jag rädes blott, j skullen då
Långt värre körsbärstjufvar locka.

Nej, seglen med er blomsterlast;
Gud ge er vind och upphållsväder,
Han, som dock gjort, när smak er brast,
Att sjelfva dårskapen er kläder.

Zéro.

Bilder

Den här texten publicerades ursprungligen år 1873 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen". Texten publicerades anonymt.

Uti den detta poem tillhörande illustrationen har tecknaren framställt mångfalden af qvinnans förmåga att med mer eller mindre sinnrikhet pryda hufvudet. Då vi tro det intressera läsaren att få en förklaring öfver hvad tid och land dessa alla figurer och hufvudprydnader tillhöra, skola vi med följande upplysning komma honom till hjälp:

Gamla tiden: 39, sphendone, grekiskt hårband jemte hårnät. 44, hårsäck.

Medeltiden: 30, till hofdräkt, begagnad af Isabella af Baiern (efter 1385). 56, furstlig dräkt. 57, nunnedräkt. 5, Henrik VI:s af England tid. 25, 36, 40, 60 och 71 tillhöra fjortonhundratalet.

Nyare tiden: Drottning Elisabeths af England tid (midten af sex-

tonde århundradet): 11, 12, 19, 26, 29, 34, 37, 50. Frankrike: 7, 18 (Catharina af Medicis), 21, 23, 27, 28, 31, 32, 42, 43, 48, 49 och 65. 53, borgarfru från Frankf. am Main. 46, "Fontanges", hufvudbonader af rosettformade band och sniljor. 20, hertiginnan de Foix (1694). 35, 51, 55, 70, pariserdamer från sjuttonhundratalet. 45, Kölnermode, pannsmycke i svampform.

Nyaste tiden: 47, Första kejsardömet. 4, 54, Restaurationens tidehvarf. 2, 8, 61, Juli-revolutionen. 6, moder från åren 1840--44. 14, 16, Andra kejsardömet (Eugenies mode-renaissance). Vår tid: 1, 9, 58, 59, 62, 69, 72.

Länder och landskap: 15, fransk bondkostym från ön Ré Charente Inférieure. 10, Beijerland (Zuid Holland). 33, Hinderlopen vid Zuydersee. 41, Italien. 52, Circassiska bestämd för turkiska harem. 3, 24, Wallis i Schweiz. 66, Syrien. 63, 67, Kina och Japan. Svenska: 13, Rättvik. 64, Elfdal. 68, Vingåker. 38, äfven Vingåker. 22, Torna härad år 1836. Norsk: 17.

Bild 1.

Bild 2.

Bild 3.

Bild 4.

Bild 5.

Bild 6.

Bild 7.

Bild 8.

Bild 9.

Bild 10.

Bild 11.

Bild 12.

Bild 13.

Bild 14.

Bild 15.

Bild 16.

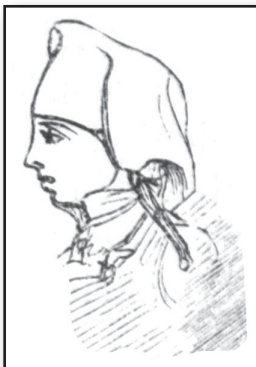

Bild 17.

Bild 18.

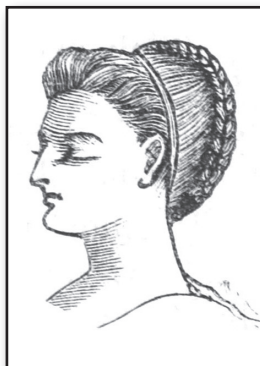

Bild 19.

Bild 20.

Bild 21.

Bild 22.

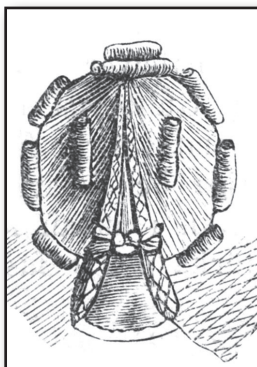

Bild 23.

Bild 24.

Bild 25.

Bild 26.

Bild 27.

Bild 28.

Bild 29.

Bild 30.

Bild 31.

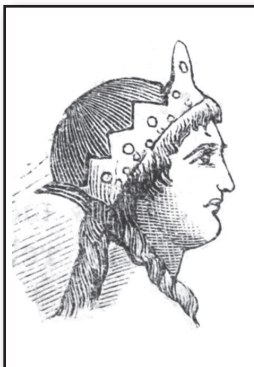

Bild 32.

Bild 33.

Bild 34.

Bild 35.

Bild 36.

Bild 37.

Bild 38.

Bild 40.

Bild 39.

Bild 41.

Bild 42.

Bild 43.

Bild 44.

Bild 45.

Bild 46.

Bild 47.

Bild 48.

Bild 49.

Bild 50.

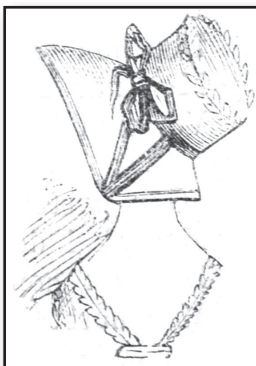

Bild 51.

Bild 52.

Bild 53.

Bild 54.

Bild 55.

Bild 56.

Bild 57.

Bild 58.

Bild 59.

Bild 60.

Bild 61.

Bild 62.

Bild 63.

Bild 64.

Bild 65.

Bild 66.

Bild 67.

Bild 68.

Bild 70.

Bild 69.

Bild 71.

Viktiga ord och personer

Andra kejsardömet.

Tidsperiod i Frankrikes historia som betecknar kejsaren Napoleon III:s tid 1852–1870.

Bleksot.

Allmän diagnos under 1800-talet för en rad olika sjukdomar och symtom, bland annat huvudvärk och magproblem. Orsakades troligen av järnbrist.

Circasser.

Etnisk folkgrupp i Kaukasien.

Elisabet I av England.

[1533–1603] Drottning över England och Irland mellan åren 1558 och 1603.

Första kejsardömet.

Tidsperiod i Frankrikes historia som sträcker sig från 1804 till 1814.

Henrik VI av England.

[1421–1471] Kung av England under åren 1422–1461 och 1470–

1471.

Isabella av Bayern.

[1371–1435] Fransk drottning, gift med kung Karl VI. Styrde landet under kungens sjukdom 1392–1419.

Julirevolutionen.

Oroligheterna i Paris år 1830 som tvingade franske regenten Karl X att avgå.

Katarina av Medici.

[1519–1589] Drottning av Frankrike, gift med Henrik II. Styrde landet under åren 1560–1562.

Linie.

När texten skrevs hade man ännu inte infört metersystemet och längdmåttet linie motsvarade 2,96 mm.

Tum.

Längdmått. En tum motsvarar 29,7 mm.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott«"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"
- "Solgudens yxa och Tors hammare"

Arkeologi

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikinger

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)